

การสำรวจพรรณไม้และกล้วยไม้สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ 100 ปี สมเด็จพระ

บุญตัน สุเทพ¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑามาศ พิลาดี¹ วัชรภรณ์ สุขชี¹ จิระนันท์ คำคำ¹ นงลักษณ์ ชูพันธ์¹ และ อุดุลย์ ดวงรัตน์²

¹ ฝ่ายกิจการพิเศษ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ. เชียงใหม่ 50290

² สาขาพืชสวนประดับ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ. เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ร้อยปีสมเด็จพระ เป็นพื้นที่เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่มีพระชนมายุครบ 100 ปี โดยจัดทำเป็นพื้นที่รวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ไทยพื้นเมืองและพรรณไม้ต้น แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันกล้วยไม้กำลังอยู่ในภาวะวิกฤตจากผลกระทบของพื้นที่ที่มีความเสื่อมโทรมขาดการดูแลรักษา ส่งผลให้กล้วยไม้บางชนิดในพื้นที่ลดลงในสภาพพื้นที่ป่าตามธรรมชาติ โครงการวิจัยนี้จึงได้จัดการสำรวจพรรณไม้และกล้วยไม้ เพื่อสำรวจอนุรักษ์กล้วยไม้และกล้วยไม้ จัดเก็บข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ทำไม้อัดแห้ง และศึกษาการปลูกต้นกล้วยไม้ที่เหมาะสมแก่การอิงอาศัยต้นไม้ใหญ่ โดยจากการสำรวจพบพรรณไม้ยืนต้นได้ทั้งหมด 11 ชนิด ได้แก่ สัก 116 ต้น เหยิง 84 ต้น สมิงกร 45 ต้น ยางนา 39 ต้น ศุภโชค 31 ต้น อินทผาลัม 18 ต้น ชี้เหล็ก 7 ต้น ตาลโตนด 6 ต้น ไทร 2 ต้น ไกร 1 ต้น และเถาวัลย์ 1 ต้น กล้วยไม้ทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ เอื้องประสิทธิ์ (Dendrobium secundum (Blume) Lindl.) 1 ต้น เอื้องช้านาว (Dendrobium pulchellum Roxb. ex Lindl.) 2 ต้น เอื้องมัจฉา (Dendrobium polyphebrae Lindl.) 7 ต้น และเอื้องสายน้ำผึ้ง (Dendrobium polyanthum Lindl.) 87 ต้น เก็บตัวอย่างพรรณไม้และกล้วยไม้ที่สำรวจพบมาชนิดละ 2 ข้าง จัดทำข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ของพรรณไม้แต่ละชนิดและเก็บรวบรวมไว้ การทดลองศึกษาการปลูกกล้วยไม้ 4 ได้แก่ เอื้องหิ้ง เอื้องสายไหม เอื้องพวงหยก และเอื้องสายหลวง โดยคัดเลือกกล้วยไม้ที่มีขนาดใกล้เคียงกัน ชนิดละ 40 ต้น นำไปมัดติดกับไม้ต้น 4 ชนิด ได้แก่ เหยิง 10 ต้น อินทผาลัม 10 ต้น สัก 10 ต้น และยางนา 10 ต้น รวมไม้ต้นเป็น 40 ต้น โดยไม้ต้น 1 ต้น จะติดต้นกล้วยไม้ทั้ง 4 ชนิด ชนิดละ 1 ต้น และเก็บข้อมูล จำนวนใบ ความกว้างใบ จำนวนลำลูกกล้วย และความกว้างทรงพุ่ม เป็นระยะเวลา 4 เดือน โครงการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาการปลูกกล้วยไม้ แนวทางการอนุรักษ์พรรณไม้และกล้วยไม้ และการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนต่อไปในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสนองพระราชดำริภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. เพื่อรวบรวมอนุรักษ์พรรณไม้และกล้วยไม้จัดเก็บข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ จัดทำพรรณไม้อัดแห้ง
3. เพื่อศึกษาการปลูกต้นกล้วยไม้ที่เหมาะสมแก่การอิงอาศัยต้นไม้ใหญ่

การสำรวจกล้วยไม้ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ 100 ปี สมเด็จพระ

จำนวนกล้วยไม้ที่พบ

เอื้องประสิทธิ์ (Dendrobium secundum (Blume) Lindl.) (Dendrobium pulchellum Roxb. ex Lindl.) (Dendrobium polyphebrae Lindl.) (Dendrobium polyanthum Lindl.)

จำนวนพรรณไม้ที่พบ

เหียง (Dipterocarpus obtusifolius Teijsm. ex Miq.) (Cassia siamea Lamk.) (Tectona grandis Lf.) (Dipterocarpus alatus Roxb. ex G.Don)

อินทผาลัม (Phoenix dactylofera L.) (Lumniera chinensis L.) (Pachira aquatica Aubl.) (Ficus superba Miq.)

ไทร (Ficus benjamina L.) (Sterculia monosperma Vent.) (Borassus flabellifer L.)

ศึกษาการปลูกกล้วยไม้บริเวณสวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ 100 ปี สมเด็จพระ

วิธีดำเนินการวิจัย

คัดเลือกต้นกล้วยไม้เอื้องหิ้ง เอื้องสายไหม เอื้องพวงหยก และเอื้องสายหลวง ที่มีขนาดใกล้เคียงกันชนิดละ 40 ต้น นำไปปลูกติดกับพรรณไม้ โดยพรรณไม้ 1 ต้นจะมีต้นกล้วยไม้ทั้ง 4 ชนิด ๆ ละ 1 ต้น ใช้หลอดมิดีระดับความสูง 1 เมตร ปลูกหันไปทิศตะวันออก เก็บข้อมูลการเจริญเติบโตทุก 1 เดือน เป็นระยะเวลา 4 เดือน เก็บ ข้อมูล จำนวนใบ ความกว้างใบ จำนวนลำลูกกล้วย และความกว้างทรงพุ่ม

ผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาการปลูกต้นกล้วยไม้ 4 ชนิด ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ 100 ปี สมเด็จพระ พบว่า กล้วยไม้ทั้ง 4 ชนิด ไม่มีความแตกต่างทางสถิติของจำนวนใบ ความกว้างใบ จำนวนลำลูกกล้วย และความกว้างทรงพุ่ม ในทุกกรณี

พรรณไม้	กล้วยไม้เอื้องหิ้ง				กล้วยไม้เอื้องสายไหม			
	ระยะเวลาหลังปลูกกล้วยไม้ 4 เดือน				ระยะเวลาหลังปลูกกล้วยไม้ 4 เดือน			
	จำนวนใบ (ใบ)	ความกว้างใบ (มิลลิเมตร)	จำนวนลำลูกกล้วย (หน่อ)	ความกว้างทรงพุ่ม (มิลลิเมตร)	จำนวนใบ (ใบ)	ความกว้างใบ (มิลลิเมตร)	จำนวนลำลูกกล้วย (หน่อ)	ความกว้างทรงพุ่ม (มิลลิเมตร)
เหียง	5.40	2.17	14.20	1.65	7.90	1.10	5.40	0.23
อินทผาลัม	8.20	2.05	17.90	1.61	9.50	1.01	5.30	0.24
สัก	6.60	0.07	19.00	1.58	10.10	1.20	5.80	0.21
ยางนา	7.10	1.93	18.00	1.56	11.45	1.10	7.50	0.27
F-test	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns

พรรณไม้	กล้วยไม้เอื้องพวงหยก				กล้วยไม้เอื้องสายหลวง			
	ระยะเวลาหลังปลูกกล้วยไม้ 4 เดือน				ระยะเวลาหลังปลูกกล้วยไม้ 4 เดือน			
	จำนวนใบ (ใบ)	ความกว้างใบ (มิลลิเมตร)	จำนวนลำลูกกล้วย (หน่อ)	ความกว้างทรงพุ่ม (มิลลิเมตร)	จำนวนใบ (ใบ)	ความกว้างใบ (มิลลิเมตร)	จำนวนลำลูกกล้วย (หน่อ)	ความกว้างทรงพุ่ม (มิลลิเมตร)
เหียง	7.00	1.52	11.40	0.96	10.30	1.22	8.10	0.51
อินทผาลัม	7.80	0.96	11.00	0.96	6.60	1.02	10.40	0.28
สัก	5.70	1.08	7.70	0.96	8.30	0.97	8.05	0.22
ยางนา	8.00	1.58	12.60	1.11	8.90	1.16	10.60	0.23
F-test	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns

สรุปผลการดำเนินการ

จากการศึกษาการสำรวจพรรณไม้และกล้วยไม้สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ 100 ปี สมเด็จพระ พบกล้วยไม้ทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ เอื้องประสิทธิ์ (Dendrobium (Blume)Lindl.) เอื้องช้านาว (Dendrobium pulchellum Roxb. ex Lindl.) เอื้องมัจฉา (Dendrobium farmeri Paxton) และเอื้องสายน้ำผึ้ง (Dendrobium polyanthum Lindl.) คิดเป็นร้อยละได้ 1 2 7 และ 90 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ พบพรรณไม้ยืนต้นได้ทั้งหมด 11 ชนิด ได้แก่ สัก เหยิง สมิงกร ยางนา ศุภโชค อินทผาลัม ชี้เหล็ก ตาลโตนด ไทร ไกร และเถาวัลย์ คิดเป็นร้อยละได้ 32.9 23.8 12.7 11 8.8 5.1 2 1.7 0.6 0.3 และ 0.3 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

จากการศึกษาการปลูกต้นกล้วยไม้ 4 ชนิด ในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์กล้วยไม้ 100 ปี สมเด็จพระ พบว่า กล้วยไม้ทั้ง 4 ชนิด ไม่มีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญของจำนวนใบ ความกว้างใบ จำนวนลำลูกกล้วย และความกว้างทรงพุ่ม ในทุกกรณี

บรรณานุกรม

นงลักษณ์ ชูพันธ์. 2555. การปลูกกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่าโดยชุมชนมีส่วนร่วม ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 195 หน้า.
ผกาณิด นิตพิพัฒน์ประกาศิต. 2543. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. สำนักพิมพ์ โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์. 112 หน้า.